

Wstęp

Przedstawiamy tom 8. „Górnośląskich Studiów Socjologicznych. Seria Nowa”, przygotowany przez prof. Andrzeja Niesporka z Instytutu Socjologii Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Każdy tom naszego czasopisma ma swoją specyfikę tematyczną nakreśloną przez redaktora naukowego. Andrzej Niesporek zaprosił Autorów reprezentujących różne kierunki zainteresowań badawczych, akcentujących jednakże teoretyczny i teoretyzujący wymiar podejmowanych przez siebie analiz.

Spektrum publikowanych zagadnień jest szerokie: od prowadzonych przez Marię Banaś poszukiwań literackich śladów w socjologii (pomiędzy *Królową śniegu* a *Don Kichotem*) po „współzależnienie jako rodzaj funkcjonowania”, analizowanego w perspektywach teorii socjopsychomedycznych (artykuł Rajmunda Morawskiego); od refleksji skupionych wokół kategorii utopii jako narzędzia teorii społecznej (Waldemar Czajkowski) po socjologię historyczną Raymunda Arona (Marcin Gacek); od sporów wokół konfliktu i teorii konfliktu (Anna Adamus-Matuszyńska) po socjologiczną analizę dyskursu wolności i bezpieczeństwa w kontekście liberalizmu i biopolityki (Piotr Kępski).

Otwiera tom „Górnośląskich Studiów Socjologicznych” artykuł Pawła Ćwikły, noszący znamienity tytuł: *O wyższości socjologicznej teorii nad materią*, podejmujący między innymi pytanie o to, „czy zagadnienie teorii w naukach społecznych odnosi się do jej praktycznej funkcjonalności, prawdziwie służącej rozumieniu społecznego świata, czy też część racji należałoby przyznać sceptykom, szepczącym, że tego rodzaju uprawianie nauki (gdzie fakty zmieniają swe znaczenie w zależności od przyjętej uprzednio teorii) służy przede wszystkim uzasadnianiu tychże teorii, które — choć kiedyś może odkrywcze — dziś stają się głównie narzędziem służącym podnoszeniu nieoryginalnych spostrzeżeń do rangi twierdzeń naukowych. Tego rodzaju wątpliwości prowadzą nieuchronnie do rozważań nad teorią teorii, czyli ponownie odsyłają do początków formo-

wania się refleksji nad sposobami przyglądania się społecznemu światu i jego rozumienia”.

Maciej Witkowski podejmuje analizę psychoterapeutycznych inspiracji we współczesnej antropologii refleksyjnej, wskazując między innymi deficyty spójnego języka teoretycznego czy jasnej strategii tworzenia antropologicznej narracji: „Hasłem teoretycznego rozwoju metodologii refleksyjnej może stać się dążenie do stworzenia kanonów podwójnie gęstego opisu”. Łukasz Trembaczowski w dość enigmatycznie zatytułowanym artykule *Upadek. Analiza problemu specyficznie (nie)obecnego w teorii socjologicznej* omawia teorię załamania i upadku cywilizacji w ujęciu Arnolda Toynbee, koncepcję upadku Zachodu Oswalda Spenglera wraz z jej polskim odpowiednikiem zaproponowanym przez Floriana Znanieckiego, dołączając do swoich studiów teorię upadku społecznego, jaką przedstawili Joseph Tainter oraz Jareda Diamond. Autor stawia tezę, że w socjologii brakuje pojęcia upadku społecznego stawianego *explicite*, dobrze zdefiniowanego i poddającego się operacjonalizacji. Monika Żak przedmiotem swojego artykułu czyni odwieczny problem pogodzenia pracowniczych i rodzinnych ról społecznych ujmowany w świetle koncepcji *work-life balance*.

Obok artykułów o wyraźnych odniesieniach teoretycznych zamieszczone są także dwie prace studyjne. Anna Muś i Anna Depta przedstawiają wyniki badań empirycznych na temat partycypacji studentów Uniwersytetu Śląskiego w życiu akademickim, a Agnieszka Rychłowska-Niesporek analizuje obecne w dyskursie nauk społecznych dyskusje wokół kategorii „singiel”.

Podobnie jak w poprzednich tomach zamieszczamy także recenzje książek socjologicznych, w tym książki przygotowanej pod redakcją Marka S. Szczepańskiego i Anny Śliz *Współczesne teorie społeczne. W kręgu ujęć paradygmatycznych*. Przedstawiamy również najnowsze osiągnięcia naukowe Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego, udokumentowane w tekście Roberta Pyki.

Wyrażamy nadzieję, że prezentowany tom „Górnośląskich Studiów Socjologicznych” znajdzie zainteresowanie w kręgach czytelników także spoza grona środowiska socjologicznego. Refleksje teoretyczne i teoretyzujące podejmowane przez socjologów są bowiem zawsze zaczynem pomnażającym zasoby wiedzy o procesach stawania się świata społecznego, ich uwarunkowaniach i następstwach, o roli jednostki w budowaniu społecznych struktur i znaczeniu społeczeństwa w konstruowaniu kapitału kulturowego człowieka jako podmiotu społecznego życia. Lektura przedstawionych tekstów, sięgających różnych dawnych i współczesnych orientacji teoretycznych, może stać się inspiracją do pełniejszego, może bardziej trafnego rozumienia i tłumaczenia szybko zmieniającego się społeczeństwa.

Wojciech Świątkiewicz